

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

ФУНКЦІЇ НОТАРІАТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Золотухіна О. М.

здобувач Київського університету туризму, економіки і права

Дідич Т. О.

к.ю.н., доц., Київський університет туризму, економіки і права

Сучасна практика функціонування нотаріату в Україні свідчить про її хаотичність і непослідовність, значне збільшення обсягу при відносно невисокій якості нотаріальної діяльності, що підтверджується зростанням кількості судових оскаржень дій суб'єктів нотаріальної діяльності. Все це є наслідком недостатньої професійності діяльності нотаріусів, зловживання правом на здійснення нотаріальної діяльності тощо. Відповідно проблематика нотаріальної діяльності потребує свого наукового дослідження в аспекті переосмислення функціонального призначення нотаріату, результатом чого мають стати висновки щодо вдосконалення функціонування нотаріату в Україні. Актуальність наукового вивчення функціонального призначення нотаріату обумовлюється також і станом поточного реформування правової системи України, що значно підвищує необхідність наукових досліджень проблем нотаріату та нотаріальної діяльності. Особливо потребують свого наукового вивчення питання місця нотаріату в системі суб'єктів юридичної практичної діяльності, його ролі в сучасних умовах розвитку суспільства, динаміки розвитку функціонального призначення нотаріату. Доцільність наукового вивчення функцій нотаріату обумовлюється також і особливостями нотаріату як явища, що змінюється залежно від розвитку держави, правової системи, потреб соціально-економічних відносин. Вказаний змінний характер нотаріату з методологічної точки зору зумовлює необхідність його постійного наукового дослідження, переосмислення феномену нотаріату і його призначення відповідно до потреб поточного стану розбудови суспільства, держави і правової системи, що надасть змогу забезпечити відповідність результатів наукових досліджень поточним потребам практики нотаріальної діяльності. Особливий інтерес в науковому плані викликають питання функціонального призначення юридичних явищ і процесів, що в цілому надає змогу уявити роль і призначення відповідних явищ і процесів.

Розглядаючи проблематику функціонального призначення нотаріату слід наголосити, що в юридичній літературі погляди вчених на вказані питання мають досить різновекторний характер. Слід відзначити, що незважаючи на досить високий рівень наукової дослідженості нотаріату в цілому, та його функціонального призначення, що здійснюється в тому числі і на рівні відповідних галузевих юридичних наук (науки цивільного права, науки цивільного процесуального права, науки господарського права тощо), питання функціонального призначення нотаріату як явища теоретико-правового плану не отримали остаточного і одностайного розуміння. Ми підтримуємо точку зору вчених про те, що функціональне призначення будь-якого явища чи інституції громадянського суспільства, в тому числі і нотаріату, має вихідний, основоположний характер, оскільки визначає його роль і значення для розвитку і розбудови самого громадянського суспільства. Тому і наукове дослідження особливостей функціонального призначення відповідного явища чи інституції

потребує першочергової уваги зі сторони науковців, оскільки встановлення закономірностей функціонування має бути закладено в основу вдосконалення та розбудови відповідного явища або інституції [1, с. 22]. Отже і функціональне призначення нотаріату як ключового аспекту розвитку громадянського суспільства потребує належного наукового дослідження та переосмислення відповідно до поточних процесів розбудови правової системи.

Складність наукового дослідження функціонального призначення нотаріату підтверджується також і його міждисциплінарним характером як об'єкту наукового пізнання, оскільки різноманітні аспекти функцій нотаріату можуть становити науковий інтерес як для науки теорії держави і права, так і для ряду галузевих наук.

В юридичній літературі проблематика функцій нотаріату визначається досить неоднозначно, тому спробуємо узагальнити ці погляди з метою визначення наукознавчого потенціалу вивчення нотаріату в контексті його функціонального призначення. На переконання вчених, функції нотаріату полягають в охороні та захисті прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, територіальних громад та держави; в регулюванні певних відносин між суб'єктами, використовуючи при цьому матеріальні та процесуальні норми чинного законодавства; в тому, що нотаріус при виконанні своїх функцій повинен розглянути та проаналізувати волевиявлення суб'єктів, що до нього звернулися, щодо його законності; в запобіганні можливим правопорушенням. Йдеться про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальних дій, які суперечать закону; в підвищенні правосвідомості та правової культури громадян; у впливі на законотворення, адже нотаріат – це той інститут, який в своїй діяльності може торкатися майже всіх галузей права, і шляхом спроб та помилок своєю практикою показує законодавцю на що йому слід звернути увагу [2, с. 12, 14–15].

Вченими також функції нотаріату розглядаються як змістовні характеристики, що відображають основні напрямки і сутність діяльності органів нотаріату у правовій системі держави [3, с. 54; 4, с. 37], тобто мова в даному випадку іде не стільки про особливості функцій нотаріату, скільки про те, що саме вони відображають у своєму змісті. Продовжуючи цю думку, вченими наголошується на тому, що вони поділяються на: соціальні, до яких належать попереджувально-профілактична, правореалізаційна, правоохоронна та фіскальна функції; змістовні, котрі безпосередньо стосуються нотаріальної діяльності та виявляються в певних підвидах: правовстановлення, посвідчення фактів, охоронна та юрисдикційна діяльність; доказові, які обумовлені сутністю нотаріальної діяльності, а саме створенням професійних письмових доказів [3, с. 53-62]. Також функції нотаріату в юридичній науці розуміються як основні напрямки його діяльності, що відображають його особливості як унікального правового інституту, який має своїм завданням охорону та захист суб'єктивних прав громадян і юридичних осіб у приватноправовій сфері [5, с. 17]. Так само до функцій нотаріату вченими відносяться: забезпечення безспірності та доказової сили документів, законності та надання правової допомоги особам, які звернулися за вчиненням нотаріальних дій [6, с. 57-58]; правовстановлюючу, посвідчувальну, охоронну та юрисдикційну функції [7, с. 10]; праворегулююча, змістом якої є застосування норм матеріального і процесуального права, в результаті чого відбувається вплив на правовідносини між суб'єктами; правоаналізуючу, результатом чого є виявлення спектру варіантів дозволеної поведінки суб'єктів права; функція упередження можливих правопорушень, яка реалізується шляхом роз'яснення зацікавленим особам неправового характеру обраних способів розв'язання своїх проблем і відмови від нотаріальної дії, яка суперечить закону; консультативно-

роз'яснювальна, яка полягає у наданні правової допомоги громадянам через проведення консультативно-роз'яснювальної роботи із ними та підвищення таким чином рівня їх правосвідомості; функцію сприяння вдосконаленню правотворчості у державі, що виявляється у можливості виявлення недоліків чинного законодавства та можливих шляхів їх правотворчого вирішення [8].

Є спроби вчених відійти від розуміння функцій нотаріату та встановити особливості завдань, які покладаються на нотаріат. Фактично вчені підходять до розуміння ролі нотаріату через розуміння кінцевого результату функціонування нотаріату, тобто вирішення тих завдань, які покладаються на нотаріат. Однак, ми можемо визначити функціональне призначення нотаріату через аналіз завдань, які на нього покладаються. На переконання вчених основні завдання нотаріату полягають у: забезпеченні захисту і охорони власності, прав і законних інтересів фізичних й юридичних осіб; сприянні зміцненню законності та правопорядку; попередженні правопорушень [9, с. 5; 10, с. 212]. На наше переконання, завдання нотаріату, хоч вони і мають досить розпорошений характер доктринального розуміння, все ж слід наголосити на тому, що їх не виправдано ототожнювати з функціями нотаріату, окрім того і саме розуміння завдань нотаріату має визначатись через розуміння змісту його функцій. В сучасних умовах розбудови державності і інститутів громадянського суспільства важливо на доктринальному рівні збалансувати діяльність державних та недержавних структур, на підставі чого виробити модель їх ефективної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Котенко Т.В. Функціональне призначення місцевого самоврядування в громадянському суспільстві : теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01 / Т.В. Котенко. – К., 2013. – 216 с.
2. Сміян Л.С., Нікітін Ю.В., Хоменко П.Г. Нотаріат в Україні: навч. посіб. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: КНТ, 2009. – 632 с. – С. 12, 14–15.
3. Нотариальное право России : учеб. / В. В. Ярков. – М. : Волтерс Клувер, 2003. – 408 с.
4. Кашурин И.Н. Нотариат в правовой системе Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01 / И.Н. Кашурин.- Москва, 2005. – 191 с.
5. Дякович М.М. Нотариальне право України : навч. посіб. / М.М. Дякович. - К. : Алер- та; КНТ; ЦУЛ. 2009. – 683 с.
6. Комаров В.В. Нотариат и нотариальный процесс : учеб. / Комаров В.В., Баранкова В.В. - Харьков : Консум, 1999.- 240 с.
7. Полтавская Н. Кузнецов В. Нотариат : курс лекций. – М. : Институт международного права и экономики им. А.С. Грибоедова .- 1999. -176 с.
8. Аршава І.О. Місце та функції нотаріату в системі взаємодії суспільства й держави [Електронний ресурс] / І.О. Аршава // Публічне адміністрування : теорія та практика, Електронний збірник наукових праць. Випуск 1 (7). - 2012. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2012_1/2012-01%287%29/12aiovsd.pdf
9. Семаков Г.С., Кондракова С.П. Нотаріат в Україні : курс лекцій. – К. : МАУП, 2001.- 120 с.
10. Гель А.П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.П. Гель, Г.С. Семаков, С.П. Кондракова. — К. : МАУП, 2004. — 272 с